

Protocol deelname aan behandeling en beraadslaging van de Hoge Raad der Nederlanden

In dit protocol zijn de uitgangspunten neergelegd die de Hoge Raad hanteert bij de deelname van zijn leden aan de behandeling van zaken en de beraadslaging daarover. Het protocol regelt de aanwezigheid van zgn. reservisten bij het debat in raadkamer, waarvoor in 1.1.4. van het Procesreglement van de Hoge Raad der Nederlanden een basis is gelegd. Het protocol beoogt de bestaande praktijk op dat punt vast te leggen en uit te werken. Verder regelt het protocol de behandeling van een verzoek om wraking van een van de leden van de Hoge Raad. Tevens worden in dit protocol de criteria vermeld waaronder een lid van de Hoge Raad niet wordt belast met de behandeling en beslissing van die zaak, zonder dat sprake is van een verzoek tot wraking. De publicatie van dit protocol gebeurt louter ter voorlichting, niet om verplichtingen of aanspraken in het leven te roepen of uit te breiden. Het protocol formuleert uitgangspunten; onder omstandigheden kan aanleiding bestaan om van deze uitgangspunten af te wijken.

In civiele zaken is het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering (Rv) van toepassing.

In strafzaken is het Wetboek van Strafvordering (Sv) van toepassing.

In belastingzaken is de Algemene wet bestuursrecht (Awb) van toepassing.

HOOFDSTUK 1 DEELNAME AAN BEHANDELING EN BERAADSLAGING

1.1. De met de behandeling van de zaak belaste leden van de Hoge Raad

- 1.1.1. De Hoge Raad bestaat uit vijf meervoudige en drie enkelvoudige kamers. De eerste, tweede en derde meervoudige kamer behandelen en beslissen zaken volgens de wet in een combinatie van drie of vijf leden ('de zetel').
- 1.1.2. Onverminderd het bepaalde in artikel 15, lid 1, aanhef en onder b van het Besluit orde van dienst gerechten, kunnen partijen in het geding de griffier van de Hoge Raad verzoeken de namen mee te delen van de leden die met de behandeling van hun zaak zijn belast. Partijen kunnen een dergelijk verzoek doen:
 - a. indien een zitting of mondelinge behandeling plaatsvindt: vanaf twee weken voor de datum daarvan;
 - b. in zaken waarin het parket bij de Hoge Raad een conclusie neemt: vanaf twee weken na het nemen van deze conclusie;
 - c. in zaken waarin het parket niet concludeert of afziet van het nemen van een conclusie: vanaf twee weken na de indiening van het laatste processtuk in cassatie.

1.2. Inbreng van andere leden van de kamer ('reservisten')

In artikel 1.1.4. van het Procesreglement is vastgelegd dat de overige leden van een kamer van de Hoge Raad niet zijn belast met de behandeling en beslissing van de zaak. Wel kunnen deze overige leden (de 'reservisten') met het oog op het bewaken van de rechtseenheid in de kamer deelnemen aan de beraadslaging over zaken in raadkamer. Zij nemen geen deel aan de hoofdelijke omvraag als bedoeld in artikel 7, eerste lid, van de Wet op de rechterlijke organisatie. De verplichting tot geheimhouding van hetgeen in de raadkamer over aanhangige zaken is geuit, als bedoeld in artikel 7, derde lid, van de Wet op de rechterlijke organisatie is onverkort op hen van toepassing.

1.3. Uitsluiting van leden als de rechterlijke onpartijdigheid schade zou kunnen lijden

- 1.3.1. Indien zich ten aanzien van een lid in een concrete zaak feiten of omstandigheden voordoen waardoor de rechterlijke onpartijdigheid schade zou kunnen lijden, zoals bedoeld in 2.1.1., wordt dat lid niet belast met de behandeling en beslissing van deze zaak, ook als geen verzoek tot verschoning of wraking is gedaan. Hierbij geldt de Leidraad onpartijdigheid en nevenfuncties in de rechtspraak.¹
- 1.3.2. Het in 1.3.1. bedoelde lid neemt bovendien niet als reservist deel aan de beraadslaging in raadkamer over die zaak. Het lid is daarbij in raadkamer ook niet aanwezig.
- 1.3.3. Bij de toepassing van 1.3.1. en 1.3.2. hanteert de Hoge Raad (in ieder geval) de volgende concrete uitgangspunten:
 - a. gedurende het eerste jaar na zijn of haar benoeming in de Hoge Raad zal een lid geen cassatieberoepen behandelen die zijn gericht tegen uitspraken die afkomstig zijn van het specifieke onderdeel van het gerecht waarin hij of zij laatstelijk werkzaam is geweest;
 - b. een lid dat afkomstig is van een advocatenkantoor met een cassatiepraktijk of die afkomstig is van een belasting(advies)kantoor zal gedurende drie jaar na zijn of haar benoeming in de Hoge Raad geen zaken behandelen van dat kantoor. Onder kantoor wordt verstaan: de gehele firma.Deze termijnen zien op een algemene betrokkenheid; in geval van bijzondere betrokkenheid bij de concrete zaak zal het lid die zaak op grond van 1.3.1. – ongeacht de verstreken tijd – nimmer behandelen of als reservist aan de beraadslaging deelnemen.

HOOFDSTUK 2 WRAKING

2.1. *Het wrakingsverzoek*

- 2.1.1. Op verzoek van een partij in het geding kan een lid van de Hoge Raad² worden gewraakt op grond van feiten of omstandigheden waardoor de rechterlijke onpartijdigheid schade zou kunnen lijden.³ Het verzoek kan dus geen betrekking hebben op leden van het parket bij de Hoge Raad, noch op medewerkers van de Hoge Raad.
- 2.1.2. In zaken waarin een partij zich moet laten vertegenwoordigen door een wettelijk verplichte procesvertegenwoordiger, moet het verzoek tot wraking op straffe van niet-ontvankelijkheid worden ingediend door die procesvertegenwoordiger.
- 2.1.3. Het wrakingsverzoek vermeldt de feiten of omstandigheden waardoor volgens verzoeker de rechterlijke onpartijdigheid schade zou kunnen lijden; alle feiten en omstandigheden moeten tegelijk worden voorgedragen.⁴
- 2.1.4. Het wrakingsverzoek moet schriftelijk worden gedaan, met dien verstande dat het verzoek tijdens een zitting ook mondeling kan worden gedaan.⁵ In dit laatste geval legt de griffier de inhoud van het wrakingsverzoek, en de daaraan door de verzoeker of zijn raadsman ten grondslag gelegde feiten en omstandigheden, vast in een proces-verbaal, dat wordt getekend door de voorzitter en de griffier.
- 2.1.5. Het wrakingsverzoek moet worden gedaan zodra de in 2.1.3. bedoelde feiten en omstandigheden aan verzoeker bekend zijn geworden.⁶
- 2.1.6. Een wrakingsverzoek kan niet worden ingediend na het tijdstip waarop in de hoofdzaak einduitspraak is gedaan.

¹ Gepubliceerd op www.rechtspraak.nl.

² ECLI:NI:HR:2018:2397.

³ Zie de artikelen 36 Rv, 512 Sv en 8:15 Awb.

⁴ Zie de artikelen 37 lid 3 Rv, 513 lid 3 Sv en 8:16 lid 3 Awb.

⁵ Zie de artikelen 37 lid 2 Rv, 513 lid 2 Sv en 8:16 lid 2 Awb.

⁶ Zie de artikelen 37 lid 1 Rv, 513 lid 1 Sv en 8:16 lid 1 Awb.

2.2. De wrakingskamer

- 2.2.1. Het wrakingsverzoek wordt onverwijld voorgelegd aan de in 2.2.2. bedoelde kamer. Is het verzoek ter zitting gedaan, dan wordt het onderzoek ter zitting geschorst.
- 2.2.2. Het wrakingsverzoek wordt behandeld door de vierde meervoudige kamer van de Hoge Raad. De wrakingskamer wordt bijgestaan door een griffier die door de voorzitter van de wrakingskamer wordt aangewezen.

2.3. De behandeling van het verzoek

- 2.3.1. De wrakingskamer neemt het verzoek tot wraking zo spoedig mogelijk in behandeling.⁷
- 2.3.2. De wrakingskamer kan zonder daartoe een zitting te houden beslissen een verzoek om wraking niet in behandeling te nemen:
 - a. indien het verzoek niet gemotiveerd is;
 - b. indien het verzoek is ingediend na het tijdstip waarop in de hoofdzaak einduitspraak is gedaan;
 - c. voor zover het verzoek geen betrekking heeft op met de behandeling van de zaak belaste of anderszins bij de beraadslaging betrokken leden;
 - d. indien het een volgend verzoek ten aanzien van hetzelfde lid betreft en geen feiten of omstandigheden worden voorgedragen die pas na het eerdere verzoek aan de verzoeker bekend zijn geworden;⁸
 - e. indien ten aanzien van verzoeker in een eerdere beslissing op een wrakingsverzoek bepaald is dat wegens misbruik een volgend verzoek niet in behandeling wordt genomen.⁹
- 2.3.3. De voorzitter van de wrakingskamer bepaalt een tijdstip voor de behandeling van het wrakingsverzoek, tenzij 2.3.2. wordt toegepast of het lid wiens wraking is verzocht in de wraking heeft berust.
- 2.3.4. De behandeling van het wrakingsverzoek vindt plaats in het openbaar, tenzij behandeling van de hoofdzaak waarin het wrakingsverzoek gedaan is, op grond van de wet niet openbaar zou zijn.
- 2.3.5. De verzoeker en het lid wiens wraking is verzocht, worden bij de behandeling van het verzoek in de gelegenheid gesteld te worden gehoord.¹⁰ Het lid wiens wraking is verzocht kan desgewenst vooraf een schriftelijke reactie op het wrakingsverzoek indienen.
- 2.3.6. Een lid van het parket bij de Hoge Raad is bij de behandeling van het verzoek aanwezig. Bij sluiting van de behandeling kan hij mondeling een conclusie nemen of verzoeken om een termijn voor het nemen van een schriftelijke conclusie, dan wel afzien van een conclusie. Indien een schriftelijke conclusie wordt genomen, wordt de verzoeker in de gelegenheid gesteld om binnen veertien dagen na ontvangst van die conclusie daarop schriftelijk te reageren. 2.1.2. is van overeenkomstige toepassing.

2.4. Berusting

Het lid wiens wraking wordt verzocht, kan aan de griffier van de wrakingskamer te kennen geven dat hij in de wraking berust.¹¹ In dat geval bericht de griffier van de wrakingskamer dit aan de verzoeker en de andere partij(en) in de hoofdzaak. De president van de Hoge Raad wijst in dat geval een ander

⁷ Zie de artikelen 39 lid 1 Rv, 515 lid 1 Sv en 8:20 lid 1 Awb.

⁸ Zie de artikelen 37 lid 4 Rv, 513 lid 4 Sv en 8:16 lid 4 Awb.

⁹ Zie de artikelen 39 lid 4 Rv, 515 lid 4 Sv en 8:18 lid 4 Awb.

¹⁰ Zie de artikelen 39 lid 2 Rv, 515 lid 2 Sv en 8:18 lid 2 Awb.

¹¹ Zie de artikelen 38 Rv, 514 Sv en 8:17 Awb.

lid aan om bij de behandeling van de zaak de plaats van het in de wraking berustende lid in te nemen. Indien de wraking de president betreft en de president in de wraking berust, dan worden de in deze regeling aan de president toegekende bevoegdheden uitgeoefend door de vicepresident, oudste in anciënniteit, van de Hoge Raad.

2.5. De beslissing op het wrakingsverzoek

- 2.5.1. De wrakingskamer beslist op een door haar in behandeling genomen wrakingsverzoek, tenzij het lid wiens wraking is verzocht in de wraking heeft berust. De wrakingskamer beslist zo spoedig mogelijk.
 - 2.5.2. De beslissing is gemotiveerd en wordt schriftelijk gegeven.
 - 2.5.3. De beslissing wordt in het openbaar uitgesproken.
 - 2.5.4. De beslissing wordt onverwijld ter hand gesteld of toegezonden aan de verzoeker, de andere partij(en) in de hoofdzaak, en het lid wiens wraking was verzocht.¹²
 - 2.5.5. De beslissing strekt tot niet-ontvankelijkverklaring, dan wel tot toewijzing of afwijzing van het verzoek.
 - 2.5.6. In geval van toewijzing wijst de president van de Hoge Raad een ander lid aan om bij de behandeling van de zaak de plaats van het gewraakte lid in te nemen. Betreft de wraking de president van de Hoge Raad, dan geschiedt deze aanwijzing door de voorzitter van de wrakingskamer.
 - 2.5.7. Na de openbaarmaking van de beslissing wordt de behandeling van de hoofdzaak zo spoedig mogelijk voortgezet.
 - 2.5.8. Tegen de beslissing staat op grond van de wet geen rechtsmiddel open.¹³
- 2.6. In gevallen waarin de bepalingen van dit hoofdstuk niet voorzien en over de toepassing daarvan beslist de voorzitter van de wrakingskamer.

Aldus vastgesteld door de gerechtsvergadering van de Hoge Raad der Nederlanden op 28 augustus 2017 en gewijzigd op 9 juli 2019.

De wijziging treedt in werking op 1 september 2019 en betreft (1) de aanpassing van 2.1.1. en 2.3.2. onder c met het oog op ECLI:NL:HR:2018:2397; (2) de verwijzing in 1.2. naar het Procesreglement (invoeging van het Reglement van inwendige dienst) en (3) de vervanging van de aanduiding 'raadsheer' door 'lid'.

Dit protocol zal gepubliceerd worden op de website van de Hoge Raad der Nederlanden.

¹² Zie de artikelen 39 lid 3 Rv, 515 lid 3 Sv en 8:18 lid 3 Awb.

¹³ Zie de artikelen 39 lid 5 Rv, 515 lid 5 Sv en 8:18 lid 5 Awb.